

פרק טז - מיישובים לישוב לאומי

הסבר על מילות השאלה המופיעות בשאלות להלן:

- ציינו** - על התלמידים לכתוב במילה או שתיים מהו שם המושג עליו נשאלו.
- הציגו** - על התלמידים לתאר בקצרה את המושג עליו נשאלו.
- הסבירו** - על התלמידים להבהיר את הקשר בין שני רכיבים שונים (למשל: סיבה ותוצאה).

שימו לב! שאלות נוספות לסיכום הפרק, תוכלו למצוא בעמודים בעמ' 317 - 318 בספר הלימוד.

שימו לב! שאלות אתגר מסומנות ב - ☒

1. ערכו מעין "תעודת זהות" להצהרת בלפור. ב"תעודת זהות" עליכם לכלול את הפרטים הבאים:

- נותני ההצהרה
- נמען ההצהרה (למי ניתנה)
- הרקע לנתינתה
- הרעיון המרכזי בהצהרה
- משמעותה
- תגובת היהודים להצהרה

2. עלייה שלישית - נעים להכיר!

נשלחתם על ידי ערוץ חדשות "לראיין" את... העלייה השלישית! עליכם לחבר לפחות חמש שאלות ותשובות על פי המידע שבספר. תוכלו להיעזר גם במילים שבסוגריים ובדוגמא להלן. (שנים, גורמי העלייה, מספר עולים, ארצות מוצא, מקום מגורים בארץ, צורות התיישבות שהקימו, קשיים בהם נתקלו, תחומי עיסוק).

דוגמא:

מראיין: שלום לך עלייה שלישית. רציתי לשאול - כמה עולים הגיעו לארץ במסגרתך?
מראיינת: שלום גם לך. במסגרתי עלו לארץ 35,000 עולים.

3. מהו חלום "סוריה הגדולה" שאליה שאפו להשתייך ערביי ארץ ישראל? באיזו גישה נקטו כאשר הבינו שחלומם לא יוכל להתממש בשל המציאות הפוליטית - מדינית באזור?

4. לפניכם משפטים הקשורים לקרב שהתחולל בתל חי באדר תר"פ.

א. עליכם לכתוב ליד כל משפט האם הוא סיבה או תוצאה.

ב. עליכם ליצור צמדים של משפטים שהקשר ביניהם הוא סיבה ותוצאה. היעזרו בדוגמא להלן.

- לאחר מלחמת העולם הראשונה חולק האזור (שכלל את ארץ ישראל, סוריה, לבנון וירדן) בין צרפת ובריטניה בהסכם שנקרא "סייקס פיקו".
- כאשר הגיעו בדואים לתל חי ב"א באדר ה'תר"פ (1920) כדי לחפש חיילים צרפתים, יוסף טרומפלדור, מפקד המקום, אישר להם להיכנס.
- טרומפלדור פקד לפתוח באש על התוקפים והתחיל קרב.
- לפי חלוקה זו יצא שארבעת היישובים היהודיים בגליל העליון - המושבה מטולה, קיבוץ כפר גלעדי, הקבוצה בתל חי וקבוצת מייסדי המושב בחמארה, היו בדיוק באזור הגבול בין השטח הבריטי לשטח הצרפתי.

- הערבים רצו לנצל זאת ולסלק את הצרפתים מהאזור.
- במהלך החיפוש ניסו הערבים להחרים נשק מאחת החלוצות ונפלט כדור.
- למשמע הירייה טרומפלדור היה בטוח כי הערבים תוקפים את אנשיו.
- השלטון הצרפתי באזור היה רופף.
- זה היה משום שהחלוצים היהודים דאגו שלא להתערב בסכסוך בין הערבים לצרפתים.
- טרומפלדור רץ לעזרת חברו יעקב טוקר שהוצב בשער במטרה לעצור את הפורעים.
- יישובי אצבע הגליל נותרו בשלטון בריטי, ולאחר מכן בשטחה של מדינת ישראל.
- הדבר נבע ממסירותם הרבה של הלוחמים היהודים שהגנו על יישוביהם.
- לאחר זמן מה, השליטה בשטח עברה לידי הבריטים.
- במהלך ריצתו של טרומפלדור הוא נפגע משלושה כדורים ונפצע אנושות ולאחר מכן נפטר.
- בעקבות כך חזרו מגיני היישובים (וביניהם מגיני תל חי) ליישובים, לאחר שנאלצו לנטוש אותם אחרי התקפות הערבים.

דוגמא לצמד משפטים של סיבה ותוצאה:

- לאחר מלחמת העולם הראשונה חולק האזור (שכלל את ארץ ישראל, סוריה, לבנון וירדן בין צרפת ובריטניה) בהסכם שנקרא סייקס פיקו. - **סיבה**.
- לפי חלוקה זו יצא שארבעת היישובים היהודיים בגליל העליון - המושבה מטולה, קיבוץ כפר גלעדי, הקבוצה בתל חי וקבוצת מייסדי המושב בחמארה, היו בדיוק באזור הגבול בין השטח הבריטי לשטח הצרפתי. - **תוצאה**.
- 5. מה היתה תגובת הבריטים לפרעות הערבים בירושלים בשנת ה'תר"פ (1920)? האם תגובה זו מפתיעה אתכם? הסבירו מדוע.
- 6. חפשו במרשתת מידע אודות היקף המאורעות בתרפ"ט - שמות המקומות שהותקפו ומיקומם הגיאוגרפי. לאחר מכן, ערכו השוואה בין מאורעות תרפ"ט למאורעות הקודמים בשנת תר"פ ותרפ"א (1920, 1921).
- 7. יהודי חברון ספגו את המכה הקשה ביותר במאורעות תרפ"ט. הסבירו כיצד בא הדבר לידי ביטוי. בתשובתכם התייחסו למספר הנרצחים, למרקם היחסים במקום בין יהודים וערבים ולגורל הקהילה לאחר המאורעות.

✖ חשבו: מאילו בחינות ספגה חברון את המכה הקשה ביותר במאורעות תרפ"ט?

- 8. הציגו את הדעות השונות בנוגע לתפיסת ההגנה הרצויה בעקבות מאורעות תר"פ (1920). לו הייתם באותה תקופה, עם איזו דעה הייתם מזדהים? הסבירו מדוע.
- 9. מה היו הפעולות שעשו חברי ההגנה לאחר הקמת הארגון? כיצד הוכיח הארגון את יעילותו במאורעות תרפ"ט?
- 10. ציינו שלוש פעולות של הסוכנות היהודית שנזכרו בפרק.
- 11. בספר נכתב כי הסוכנות "הפכה להיות מעין ממשלה עד שתקום המדינה". האם אתם מסכימים עם משפט זה? הסבירו מדוע. בתשובתכם התבססו על עובדות.
- 12. הציגו שני תחומים בהם פעלה ההסתדרות. האם המושג "הסתדרות" מוכר לכם גם מימינו? אם כן - בהקשר לאיזה תחום?
- 13. הציגו שני גורמים לעלייה חמישית. ציינו שני תחומים בהם תרמו ואותם פיתחו העולים בעלייה זו.
- 14. כתבו דו שיח בין עולה שהגיע לארץ במסגרת עלייה שלישית לעולה שהגיע לארץ במסגרת עלייה חמישית. בדו שיח עליכם לכלול את ארצות המוצא של השניים, שנת עלייה, מקום המגורים בארץ, תחומי עיסוק ועוד.

15. חברו חמש חידות על מושגים שנלמדו בפרק. **לדוגמא -**

בשנת ה'תרפ"ו, 1926, החליטו 13 קיבוצים ומושבים להקים אגודה כדי לטפל בעניינים חשובים. האגודה עוסקת בשיווק תוצרת חקלאית: חלב, ביצים, ירקות ופירות, שמה כל כך ידוע - אותו כולם וכולן מכירים ומכירות! (תנובה)

16. לפניכם שמות הנושאים שנלמדו בפרק. שבצו את המושגים (תאריכים, מקומות, אישים וכד') שבתרמילון להלן, לנושא אליו הם שייכים.

הצהרת בלפור	העלייה השלישית	הערבי יהודי	פרעות תרפ"ט	הקמת הכוח המגן (ההגנה)	התעצמות היישוב היהודי בשנות ה-20	ההסתדרות	העלייה הרביעית והחמישית

תרמילון: סלילת כבישים, שינוי תפיסה ביטחונית, י"ד בחשוון ה'תרע"ח 2/11/1917, התזמורת הפילהרמונית, המשביר המרכזי, קיבוצים, חיים וייצמן, מחתרת, 133 הרוגים, העיר העתיקה, 1929, יוסף טרומפלדור, חלום "סוריה הגדולה", מושבים, מנדט, קומונות, הסוכנות היהודית לארץ ישראל, תפיסה סוציאליסטית, סליקים, עליית היקים, ה'תרע"ח- ה'תרפ"ג 1918-1923, 35,000 עולים, ה'תרפ"ד 1924, בני ברק, תנובה, ה'תרצ"ג 1933, הר טוב, עליית היטלר לשלטון, קופת חולים, בית לאומי, חברון, תל חי, ה'תר"פ (1920).

17. כתבו חמישה צמדים של משפטים, כאשר משפט אחד נכון ומשפט אחד לא נכון. **לדוגמא -**

- בהצהרת בלפור נכתב כי בריטניה רואה בעין יפה הקמת בית לאומי ליהודים (נכון)
- בהצהרת בלפור נכתב כי בריטניה תקים מדינה ליהודים לפי הגבולות שנזכרו בתנ"ך (לא נכון)